

УДК 314.745.23(477):365.64

Більовський О.А., канд. філос. наук, Національний інститут стратегічних досліджень

ОСОБЛИВОСТІ МЕХАНІЗМУ НАДАННЯ ДЕРЖАВНОЇ ЖИТЛОВОЇ ДОПОМОГИ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИМ ОСОБАМ В УКРАЇНІ

На основі аналізу окремих нормативно-правових актів та діяльності органів державної влади розглянуто особливості механізму надання державної житлової допомоги внутрішньо переміщеним особам. Зроблено висновок про неефективність нинішньої моделі вирішення їхніх житлових проблем, яка в умовах нерозвинутості в Україні ринку оренди житла штучно обмежує строк надання житлової допомоги працездатним особам (6 місяців), створюючи тим самим джерело соціального конфлікту. Показано, що ключовими елементами ефективної системи надання державної житлової допомоги внутрішньо переміщеним особам мають бути пункти тимчасового розміщення та житловий фонд тимчасового проживання.

Ключові слова: внутрішньо переміщені особи, житло, пункти тимчасового розміщення, житловий фонд тимчасового проживання, оренда житла.

У 2014 р. Україна як незалежна держава вперше зіткнулася з проблемою появи значної кількості внутрішньо переміщених осіб (ВПО). За даними структурних підрозділів соціального захисту населення Київської міської та обласних державних адміністрацій станом на 27 липня 2015 р. в Україні було взято на облік 1 401 113 ВПО – 1 099 852 родини – з Донбасу і Криму [1], що становить 3,2% від чисельності наявного населення. Сьогодні за кількістю ВПО Україна посідає дев'яте місце в світі, знаходиться в одній групі з такими країнами, як Сірія (7,6 млн), Колумбія (6 млн), Ірак (3,3 млн), Судан (3,1 млн) [2].

Досвід окремих країн (наприклад, Азербайджану, Боснії і Герцеговини, Грузії, Росії, Сербії), які в останні десятиліття мали велику кількість ВПО і були змушені вирішувати багато соціально-економічних проблем, свідчить про те, що саме житлова проблема є однією з найактуальніших і складних проблем, які постають перед ВПО. Її вирішення вимагає значних зусиль та уваги як з боку держави, так і громадянського суспільства, зокрема наукової спільноти.

Як предмет наукового дослідження проблема ВПО є новою для вітчизняних науковців. Окремі питання соціального захисту ВПО почали досліджуватись українськими науковцями зовсім недавно, зокрема, О. Балакіревою, Т. Бондар, Т. Гнатюк, Т. Доронюком, Е. Лібановою, О. Малиновською, А. Солодьком та іншими. У контексті дослідження житлових проблем ВПО інтерес представляють праці таких зарубіжних авторів, як С. Ганнушкіна, В. Геворкян, А. Гегешидзе, Є. Кириллова, Г. Тархан-Моураві, К. Чомахідзе, Ю. Харашвілі та інших.

З огляду на це, **мета статті** – проаналізувати організаційно-правові особливості нинішньої моделі надання державою житлової допомоги внутрішньо переміщеним особам, а також визначити оптимальні шляхи побудови в Україні ефективної системи надання житлової допомоги внутрішньо переміщеним особам.

В умовах, коли на певній території країни є збройний конфлікт, внаслідок якого суттєво погіршується гуманітарна ситуація, можливість для громадян залишити місце свого постійного проживання та отримати прийнятне (з точки зору безпеки і побутових умов) місце тимчасового проживання фактично означає зберегти життя значної кількості мирних людей. Ефективна державна житлова допомога внутрішньо переміщеним особами є невід'ємною ча-

стиною політики мінімізації наслідків збройного конфлікту. При цьому слід врахувати, що, як свідчить світовий та вітчизняний досвід, у разі виникнення такого конфлікту частина громадян залишає територію своєї країни і стає фактично біженцями (по відношенню до країн-рецепієнтів), інша частина – самостійно вирішує проблеми свого тимчасового розміщення в безпечних регіонах країни. І лише певна частина внутрішньо переміщених осіб, у яких немає відповідних можливостей, потребує надання з боку держави житлової допомоги¹.

Ключові особливості способу надання державою житлової допомоги ВПО визначено Законом України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» [3], де у статті 9 йдеться про право ВПО на:

- 1) створення належних умов для її постійного чи тимчасового проживання;
- 2) забезпечення органами державної виконавчої влади, органами місцевого самоврядування та суб'єктами приватного права можливості безоплатного тимчасового проживання (за умови оплати особою вартості комунальних послуг) протягом шести місяців з моменту взяття на облік внутрішньо переміщеної особи; для багатодітних сімей, інвалідів, осіб похилого віку цей строк може бути продовжено;
- 3) сприяння у поверненні на попереднє постійне місце проживання.

Аналіз цих положень вказує на те, що зобов'язання держави у сфері надання ВПО житлової допомоги мають вкрай неконкретний, обмежений характер, що негативно впливатиме на відповідну практику надання державної житлової допомоги ВПО. Так, у Законі України [3] йдеться про право ВПО на отримання житлової допомоги, а не про обов'язок держави; не визначено механізми та можливі форми надання державою житлової допомоги, не визначено категорії ВПО, які мають право на отримання державної житлової допомоги тощо.

Особливо небезпечною є закладена в цей закон норма щодо права ВПО, які не належать до числа багатодітних сімей, інвалідів, осіб похилого віку, на безоплатне тимчасове проживання (за умови оплати особою вартості комунальних послуг) лише протягом шести місяців, яка істотно обмежує конституційне право на житло зазначеної категорії ВПО. Для порівняння: законодавство Російської Федерації відповідно до статті 6 Федерального закону «Про вимушених переселенців» [4] встановлює, що вимушений переселенець втрачає право на проживання в житловому приміщенні з фонду житла для тимчасового поселення вимушених переселенців у разі отримання (придбання) іншого житла або закінчення будівництва індивідуального житла, втрати або позбавлення статусу вимушеного переселенця, а також у випадку, якщо він є відсутнім без поважної причини понад шість місяців.

Протягом 6 місяців, які є максимальним періодом, коли працездатним внутрішньо переміщеним особам з боку держави може бути надана житлова допомога, вони повинні вирішити доволі непросте завдання – в новому соціально-економічному і культурному середовищі, в умовах 10% безробіття (у I кварталі 2015 р. за методологією МОП) і подальшого погіршення кон'юнктури ринку праці знайти роботу, яка б дозволяла ВПО самостійно забезпечувати своє соціально-економічне існування. Дані Державної служби статистики України свідчать, наскільки непростим є це завдання: у 2014 р. рівень зайнятості населення (у віці 15–70 років) знизився з 60,2% до 56,6%, кількість зайнятого населення скоротилася на 1,240 млн осіб, а кількість безробітних зросла на 337 тис. осіб; 90,5 тис. осіб (1% від середньооблікової кількості штатних працівників) знаходились у відпустках без збереження заробітної плати, а 888,1 тис. осіб (9,9%) переведено з економічних причин на неповний робочий день (тиждень) [5]. За таких несприятливих умов будь-яка діяльність, спрямована на знаходження роботи як такої, не завжди може бути результативною.

¹ Сьогодні кількісна оцінка зазначеної категорії ВПО є досить складною і потребує окремого дослідження.

Працездатні внутрішньо переміщені особи повинні не просто знайти «середньостатистичну» роботу. Оскільки ВПО, на відміну від інших громадян України, не забезпечені житлом, вони повинні знайти високооплачувану роботу, яка б дозволяла їм не тільки самостійно харчуватись, одягатись тощо, але й орендувати житло. Необхідність вирішувати житлове питання шляхом оренди житла значно підвищує вартість робочої сили внутрішньо переміщених осіб і, відповідно, підвищує вимоги щодо мінімально-прийнятного рівня оплати їхньої праці.

Наприклад, у I кварталі 2015 р. оренда однокімнатної квартири, залежно від регіону, коштувала в Україні від 966 до 5500 грн на місяць (табл. 1).

Таблиця 1

**Середні орендні ставки на однокімнатні квартири у I кварталі 2015 р.
(периферійна/серединна зона міста), грн на місяць ***

Місто	Середня орендна ставка
Київ	3864–4850
Харків	3465–3801
Дніпропетровськ	2856–2961
Запоріжжя	1806–2646
Черкаси	3108–3969
Кіровоград	1176–1554
Суми	1428–1806
Полтава	1680–2120
Чернігів	966–1260
Вінниця	2160–3150
Житомир	3192–3570
Хмельницький	1533–1722
Миколаїв	1155–1680
Херсон	1800–2180
Одеса	4536–5502
Львів	2982–3948
Івано-Франківськ	1785–2436
Тернопіль	1470–1785
Ужгород	2625–2940
Чернівці	1407–1722
Рівне	1533–2016

* Розраховано на основі даних інформаційно-аналітичного центру досліджень ринку нерухомості групи компаній «Увекон» [6].

Якщо брати до уваги зазначені цифри, а також враховувати орієнтовну місячну вартість мінімального набору життєво необхідних товарів і послуг у розрахунку на одну особу (близько 1 тис. грн), то можна приблизно обчислити порогове значення мінімальних сукупних грошових витрат, які необхідні ВПО для самостійного вирішення питань їхнього житлового, продовольчого, речового тощо забезпечення. За нашими оцінками, сім'я внутрішньо переміщених осіб, яка складається з 2 дорослих і 1 дитини (2+1), для проживання в орендованій

однокімнатній квартирі на рівні прожиткового мінімуму повинна мати, залежно від регіону України, від 3966 до 8500 грн на місяць, зокрема, у Харкові – 6465–6801 грн; Вінниці – 5160–6150 грн; Миколаєві – 4155–4680 грн; Тернополі – 4470–4785 грн; Чернігові – 3966–4260 грн.

Ці цифри варто порівняти з розподілом працівників за розмірами середньомісячної заробітної плати. За даними Державної служби статистики України, в квітні 2015 р. середня заробітна плата в нашій країні становила 3998 грн., у понад третини (34,5%) працівників вона була вищою за 3500 грн.

У малих містах, а також у сільській місцевості вартість оренди житла є дещо нижчою, ніж у Києві або обласних центрах. На нашу думку, більш складна ситуація на ринку праці цих населених пунктів не дозволяє розглядати розселення в них ВПО як ефективний сценарій вирішення житлових проблем працездатних осіб. Така перевага, як більш низька вартість оренди житла, зводиться нанівець через гірші перспективи знаходження роботи як такої.

Таким чином, за нинішніх економічних умов перспективи належного працевлаштування ВПО і можливості самостійного вирішення ними житлової проблеми шляхом оренди житла є примарними. Реалізація норми щодо 6-місячного строку надання житлової допомоги окремим категоріям громадян, як зазначено у Законі України [3], поставить сім'ї працездатних ВПО у вкрай складну життєву ситуацію, оскільки в умовах нинішньої економічної кризи можливості надання або створення для ВПО високооплачуваних робочих місць є вкрай обмеженими. Крім того, в умовах зростання чисельності ВПО та істотного дефіциту житлових помешкань для них ця норма у разі її реалізації на практиці призведе до створення значної кількості конфліктів, пов'язаних з виселенням ВПО із займаних ними тимчасових помешкань на основі судових рішень.

При вдосконаленні згаданого закону необхідно врахувати те, що сьогодні в Україні є два досить різні механізми надання державної житлової допомоги ВПО. Першим механізмом є виплата особам, які переміщуються з тимчасово окупованої території України, районів проведення антитерористичної операції та населених пунктів, що розташовані на лінії зіткнення, щомісячної адресної допомоги для покриття витрат на проживання, в тому числі на оплату житлово-комунальних послуг, згідно із Постановою Кабінету Міністрів України [7]. Відповідно до Постанови, розмір допомоги становить: для непрацездатних осіб (пенсіонери, діти) – 884 грн на одну особу (члена сім'ї); для інвалідів – прожитковий мінімум для осіб, які втратили працездатність; для працездатних осіб – 442 грн на одну особу (члена сім'ї). Загальна сума допомоги на сім'ю не може перевищувати 2400 грн, а максимальний строк виплати становить 6 місяців.

За даними Міністерства соціальної політики України, станом на 27 липня 2015 р. за призначенням грошової допомоги звернулися 458 774 сім'ї, з них таку допомогу призначено 428 330 сім'ям. Усього отримувачам перераховано 1,87 млрд грн [1].

На нашу думку, недоліками цього механізму є те, що:

1) сім'ям, які складаються з працездатних осіб, він мало що дає внаслідок низьких розмірів і жорстких умов виплат – розмір допомоги для них із самого початку є вдвічі меншим. Крім того, він зменшується через два місяці на 50% (а потім виплата взагалі припиняється), якщо вони не працевлаштувалися;

2) грошова допомога гарантовано виплачується непрацездатним особам протягом 6 місяців. Як свідчить досвід, за цей час житлові проблеми не можуть бути вирішені – обставини, які змушують громадян звертатися до держави за допомогою, продовжують існувати. Наявний порядок виплати грошової допомоги протягом 6 місяців ставить непрацездатних осіб у складну життєву ситуацію;

3) відсутніми є чіткі критерії визначення кола осіб, які мають право на отримання щомісячної адресної допомоги для покриття витрат на проживання, в тому числі на оплату житлово-комунальних послуг. Існує невідповідність між Постановою Кабінету Міністрів України, де йдеться про осіб, які переміщуються з тимчасово окупованої території України, районів проведення антитерористичної операції та населених пунктів, що розташовані на лінії зіткнення, і Законом України [3], в якому йдеться про внутрішньо переміщених осіб.

Отже, механізм надання ВПО житлової допомоги у грошовій формі може бути ефективним лише в разі наявності в країні відповідного інституційного середовища – розвинутого ринку комерційної оренди житла. В Україні цей ринок не розвинуто. Його характерними особливостями є:

- домінування на ринку дрібних власників (фізичних осіб, які віддають в оренду «надлишки» свого житла) і майже повна відсутність інституційних орендодавців (юридичних осіб);

- висока «тінізація» ринку комерційної житлової оренди, причинами якої, зокрема, є вимоги чинного законодавства щодо реєстрації договорів оренди та оподаткування доходів орендодавця на рівні 15%, а також відсутність у податкових органів ефективних правових інструментів притягнення громадян до декларування житлової нерухомості, яка надається в оренду;

- низька пропозиція орендного житла, особливо у великих містах і, як наслідок – високі ціни на орендне житло, які не відповідають купівельній спроможності сімей, які могли б покращити свої житлові умови шляхом комерційної оренди. На сьогодні в Україні немає жодного міста, де вартість оренди однокімнатної квартири становила б менше, ніж 30% від середньої зарплати по регіону. У таких містах, як Миколаїв і Чернігів вона дорівнює, відповідно, 31,5% і 32,5%. У Харкові, Черкасах, Житомирі, Львові та Одесі вартість оренди однокімнатної квартири перевищує 100% від середньої заробітної плати по регіону. Для порівняння: в Стокгольмі середній розмір щомісячної орендної плати за однокімнатну квартиру становить 6043 крон (941 дол.) – 21% від середньої шведської зарплати, в Гетеборзі – 4375 крон (681 дол.) – 15%, в Мальме – 4265 крон (664 дол.) – 14,7% [8].

Тому, на нашу думку, за нинішніх умов використання механізму грошової житлової допомоги не може бути ефективним з економічної та соціальної точок зору. Щоб зробити його ефективним, державі потрібно розвивати ринок доступного орендного житла, що є необхідним, але за нинішніх умов – непростим завданням, оскільки для її вирішення потрібні значні фінансові ресурси та час.

Іншим механізмом надання житлової допомоги ВПО є діяльність створеного на базі регіональних підрозділів Державної служби України з надзвичайних ситуацій Міжвідомчого координаційного штабу з питань пов'язаних із соціальним забезпеченням ВПО, який шукає приміщення для тимчасового розміщення людей і у такий спосіб надає житлову допомогу зазначеній категорії громадян. На сьогодні немає достатньої інформації щодо кількості та якості житлової допомоги, яку ВПО вже отримали від Міжвідомчого координаційного штабу. Згідно з даними інформаційного ресурсу для громадян [9], станом на 22 червня 2015 р. загальна кількість вільних місць для проживання становила 8883 місця. З огляду на потенціал і динаміку конфлікту на Сході України, наявна кількість вакантних місць для розміщення ВПО є недостатньою – запас вакантних місць дорівнює 0,66% від загальної кількості зареєстрованих ВПО. Так, з 25 травня 2015 р. по 3 червня 2015 р., в умовах «Мінського перемир'я» кількість ВПО збільшилася на 17,7 тис. осіб, з яких чимала частка має гостру потребу в житлі.

За оцінки дієвості зазначеного механізму слід також враховувати, що майже 3/4 наявних місць проживання не мають чіткої ідентифікації щодо типу житла – це не квартири, не

гуртожитки, не готелі, не санаторії, не садибні та літні будинки, а «інше». Переважна частина місць розташована у сільській місцевості, де якість житлового фонду є, як відомо, вкрай низькою. Таким чином, на сьогодні Міжвідомчим координаційним штабом державна житлова допомога може бути надана внутрішньо переміщеним особам у дуже обмежених обсягах і переважно на рівні мінімальних житлових стандартів.

Незважаючи на ці недоліки, на нашу думку, саме такий шлях (забезпечення ВПО житловими приміщеннями) має бути обраний як стратегічний. Як свідчить досвід багатьох країн світу, принаймні до моменту завершення збройної фази конфлікту держава має забезпечувати ВПО житлом, переважно на тимчасовій основі.

У межах такого підходу слід звернути увагу на дві важливі умови, які, на нашу думку, мають бути обов'язково враховані в процесі побудови ефективної системи надання державної житлової допомоги внутрішньо переміщеним особам.

1. В умовах «пульсуючого» збройного конфлікту необхідним інструментом вирішення житлових проблем ВПО мають бути колективні пункти тимчасового розміщення (ПТР), які можна створювати на базі санаторіїв, шкіл, клубів, кінотеатрів і навіть наметових містечок. Сьогодні ці пункти є об'єктами досить жорсткої критики як з боку окремих громадських активістів, так і науковців, насамперед, за низький рівень умов проживання. Так, А. Гегешидзе і О. Чомахідзе, вказуючи на те, що в Грузії станом на 2008 р. 45% ВПО жили в переповнених колективних центрах, частина з яких лише в останні роки була відремонтована. Вони посилаються на оцінки експертів і констатують: «житлові умови в колективних центрах є «абсолютно нестерпними, ображають людську гідність»... Комунальні платежі в колективних центрах оплачуються державою, проте кошти, які виділяються на ці цілі з бюджету, не коригуються з урахуванням зростання вартості комунальних послуг. Колективні центри не газифіковані, у них немає центрального опалення, тому основне навантаження припадає на електроенергію. Все це обумовлює той факт, що в багатьох колективних центрах внаслідок заборгованості електроенергія не подається роками. У висотних будівлях це автоматично викликає і припинення водопостачання» [10]. Вважається, що ВПО, які проживають у колективних центрах є менш інтегрованими, ніж ті, які проживають у приватному секторі [11]. Втім, як зазначають А. Гегешидзе і О. Чомахідзе, «житлові умови багатьох ВПО, які проживають у приватному секторі, є не набагато кращими, а досить часто й гіршими. Деякі навіть мріють про місце в колективному центрі» [10].

На нашу думку, такі пункти тимчасового розміщення слід розглядати виключно як інструменти надання «екстреної» допомоги постраждалим від збройного конфлікту або будь-якої іншої надзвичайної ситуації, яка провокує появу великої кількості переселенців. Вони здатні взяти на себе і абсорбувати «першу», «другу», «третю» і наступні хвилі постраждалих. У ПТР внутрішньо переміщені особи – люди, багато з яких перебувають у шоковому стані, без коштів, без документів – можуть оперативним чином на місці отримати від держави і громадських організацій комплексну (продовольчу, медичну, соціально-психологічну, правову тощо) допомогу, що робить їх обов'язковим елементом ефективної системи допомоги внутрішньо переміщеним особам.

Протягом 2014–2015 рр. Державною службою України з надзвичайних ситуацій у Харківській, Запорізькій і Дніпропетровській областях України з модулів, що були надані Урядом Німеччини Україні як гуманітарна допомога, було споруджено 7 транзитних містечок для тимчасового розміщення 3500 осіб [12]. Ці містечка фактично виконують функції пунктів тимчасового розміщення. Проте у Законі України [3] не йдеться про цей важливий інструмент соціальної допомоги ВПО.

2. Для тимчасового розміщення ВПО має використовуватися житловий фонд тимчасового проживання. В Україні такий фонд існує, він створюється органами місцевої влади

за рахунок коштів місцевих бюджетів. Відповідно до законодавства [13; 14], житло з фонду тимчасового проживання надається на строк до одного року з можливістю його продовження у користування громадянам, яких: а) виселено через несплату кредиту; б) які проживають в аварійному житлі; в) іншим. До «інших» сьогодні належать і ВПО.

В умовах, коли кількість ВПО вимірюється сотнями тисяч, слід кардинально змінити підхід держави до формування фонду житла для тимчасового проживання та механізму його використання. Зазначений фонд необхідно істотно збільшити. Будівництво (придбання) житла для нього має відбуватися за рахунок коштів державного бюджету. Фонд тимчасового житла має бути державною власністю і в оперативному управлінні відповідного органу державної влади. Тимчасове житло повинно надаватися насамперед особам, які мають статус ВПО і потребують державної житлової допомоги, протягом періоду дії цього статусу.

Враховуючи значну кількість внутрішньо переміщених осіб, а також імовірність загострення збройного конфлікту на Сході України і, відповідно, можливість подальшого (у тому числі й стрімкого) зростання чисельності ВПО в Україні, вже сьогодні є достатні підстави говорити про те, що проблема ВПО є не лише соціально-економічною проблемою. Вона дедалі стає проблемою національної безпеки.

На сьогодні має місце парадоксальна ситуація. Так, у Законі України [15] загрозами національній безпеці в соціальній і гуманітарній сферах визначено такі явища, як «зниження можливостей здобуття якісної освіти представниками бідних прошарків суспільства», «зростання дитячої та підліткової бездоглядності, безпритульності, бродяжництва», при цьому не згадуються проблеми ВПО. Такий підхід свідчить про недооцінку з боку держави можливих негативних наслідків впливу значного зростання кількості ВПО на стан національної безпеки у соціальній і гуманітарній сферах і, відповідно, ускладнює процес побудови в Україні ефективної системи надання державної допомоги внутрішньо переміщеним особам.

Висновки та рекомендації. Таким чином, аналіз особливостей існуючого в Україні механізму надання державної житлової допомоги внутрішньо переміщеним особам вказує на існування ряду серйозних проблем, які істотно знижують ефективність такої допомоги і можуть стати причиною зростання соціального напруження в середовищі ВПО. Серед таких проблем – штучне обмеження Законом України [3] права на отримання житлової допомоги працездатними ВПО, недооцінка на рівні законодавства та практики значення пунктів тимчасового розміщення, невідповідність існуючим в Україні реаліям порядку формування фонду житла тимчасового розміщення, бездіяльність держави у напрямі використання ринку орендного житла як інструменту вирішення житлових проблем ВПО тощо.

З метою створення в Україні ефективного механізму надання внутрішньо переміщеним особам державної житлової допомоги доцільно було б:

1. Внести зміни в Закон України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб», надавши всім категоріям ВПО, які потребують житлової допомоги, право на безоплатне (за умови оплати особою вартості комунальних послуг) тимчасове проживання в наданих приміщеннях на період дії статусу внутрішньо переміщеної особи до моменту отримання (придбання) ними будь-якого іншого житла.

2. Законодавчо визначити пункти тимчасового розміщення в якості одного з ключових елементів системи надання допомоги (в тому числі й житлової) внутрішньо переміщеним особам, розробити типові положення про організацію ПТР, забезпечити створення в Україні мережі ПТР.

3. Внести зміни до Порядку формування фонду житла тимчасового розміщення, надавши ВПО переважне право на отримання житла у зазначеному житловому фонді, а також забезпечивши його формування за рахунок коштів державного бюджету.

4. Звільнити від оподаткування операції оренди житла, яке надається ВПО на основі легальних договорів оренди. Надати внутрішньо переміщеним особам, які орендують житло, право на отримання податкової соціальної пільги у розмірі, що дорівнює 100% розміру прожиткового мінімуму для працездатної особи.

5. Доповнити статтю 7 Закону України «Про основи національної безпеки України», зростання чисельності ВПО та неефективність державної політики у сфері розв'язання соціально-економічних проблем ВПО віднести до загроз національній безпеці у соціальній і гуманітарній сферах.

Список використаних джерел

1. Офіційний сайт Міністерства соціальної політики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.mlsp.gov.ua>
2. Global Overview 2015: People internally displaced by conflict and violence [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.internal-displacement.org>
3. Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб : Закон України від 20.10.2014 р. № 1706-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua>
4. О вынужденных переселенцах : Закон РФ от 19.02.1993 г. № 4530-I (с изменениями и дополнениями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://base.garant.ru/10105693/#ixzz3hSPiASj2>
5. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ukrstat.org/uk>
6. Аналітичні дослідження тенденцій змін цінкових показників ринку нерухомості України. І квартал 2015 р. – К. : Інформаційно-аналітичний центр досліджень ринку нерухомості групи компаній «Увекон», 2015. – 418 с.
7. Про надання щомісячної адресної допомоги особам, які переміщуються з тимчасово окупованої території України та районів проведення антитерористичної операції, для покриття витрат на проживання, в тому числі на оплату житлово-комунальних послуг : Постанова Кабінету Міністрів України від 01.10.2014 р. № 505 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua>
8. Stockholm rents rise 20 percent in one year [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.thelocal.se/20131007/50634>
9. Інформаційний ресурс для громадян [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.vro.gov.ua>
10. *Гегешидзе А.* Укрепление человеческой безопасности внутренне перемещенных лиц в Грузии (аналитический доклад в сфере государственной политики) / А. Гегешидзе, Е. Чомахидзе. – Тбилиси : Грузинский фонд стратегических и международных исследований, 2008. – 69 с.
11. *Харашвили Ю.* Опыт работы с вынужденно перемещенными лицами в Грузии. От срочной помощи – к развитию и самодостаточности [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.idss.org.ua/conference.html#27_02_2015
12. Офіційний сайт Державної служби України з надзвичайних ситуацій [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.mns.gov.ua>
13. Житловий кодекс Української СРСР (із змінами і доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua>
14. Про затвердження Порядку формування фондів житла для тимчасового проживання та Порядку надання і користування житловими приміщеннями з фондів житла для тимчасового проживання : Постанова Кабінету Міністрів України від 31.03.2004 р. № 422 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://search.ligazakon.ua>

15. Про основи національної безпеки України : Закон України від 19.06.2003 р. № 964-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua>

References

1. *Ofitsiyni sait Ministerstva sotsial'noi polityky Ukrainy* [The official website of the Ministry of Social Policy of Ukraine], available at: <http://www.mlsp.gov.ua> [in Ukrainian]
2. Global Overview 2015: People internally displaced by conflict and violence, available at: <http://www.internal-displacement.org>
3. *Pro zabezpechennya prav i svobod vnutrishn'o peremishchenykh osib: Zakon Ukrainy vid 20.10.2014 r. № 1706-VII* [On the rights and freedoms of IDPs: Law of Ukraine dated 20.10.2014, No. 1706-VII], available at: <http://zakon4.rada.gov.ua> [in Ukrainian]
4. *O vynuздennykh pereselentsakh: Zakon RF ot 19.02.1993 g. № 4530-I (s izmeneniyami i dopolneniyami)* [On Forced Migrants: The Law of the Russian Federation dated 19.02.1993, No. 4530-I (as amended)], available at: <http://base.garant.ru> [in Russian]
5. *Ofitsiyni sait Derzhavnoi sluzhby statystyky Ukrainy* [Official website of the State Statistics Service of Ukraine], available at: <http://ukrstat.org/uk> [in Ukrainian]
6. *Analitychni doslidzhennya tendentsii zmin tsinovykh pokaznykiv rynku nerukhomosti Ukrainy. I kvartal 2015 r.* [Analytical studies of trends in price indices changes in the real estate market of Ukraine. I quarter 2015]. Kyiv, Informatsiino-analitychni tsestr doslidzhen' rynku nerukhomosti grupy kompanii «Uvekon», 2015, 418 p. [in Ukrainian]
7. *Pro nadannya shchomisyachnoi adresnoi dopomogy osobam, yaki peremishchuyut'sya z tymchasovo okupovanoi terytorii Ukrainy ta raioniv provedennya antyterrorystychnoi operatsii, dlya pokryttya vytrat na prozhyvannya, v tomu chysli na oplatu zhytlovo-komunal'nykh poslug: postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 01.10.2014 r. № 505* [On providing a monthly targeted assistance to persons who moved from temporarily occupied territory of Ukraine and districts of the antiterrorist operation to cover living expenses, including housing and utilities: Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated 01.10.2014, No. 505], available at: <http://zakon3.rada.gov.ua> [in Ukrainian]
8. Stockholm rents rise 20 percent in one year, available at: <http://www.thelocal.se/20131007/50634>
9. *Informatsiyni resurs dlya gromadyan* [Information resource for citizens], available at: <http://www.vpo.gov.ua> [in Ukrainian]
10. Gegeshidze A., Chomakhidze E. *Ukreplenie chelovecheskoi bezopasnosti vnutrenne peremeshchennykh lits v Gruzii (analiticheskii doklad v sfere gosudarstvennoi politiki)* [Strengthening human security of internally displaced persons in Georgia (analytical report in public policy)]. Tbilisi, Gruzinskii fond strategicheskikh i mezhdunarodnykh issledovaniy, 2008, 69 p. [in Russian]
11. Kharashvili Yu. *Opyt raboty s vynuzdhenno peremeshchennymi litsami v Gruzii. Ot srochnoi pomoshchi – k razvitiyu i samodostatochnosti* [Experience in working with IDPs in Georgia. From emergency aid – to the development and self-sufficiency], available at: http://www.idss.org.ua/conference.html#27_02_2015 [in Russian]
12. *Ofitsiyni sait Derzhavnoi sluzhby Ukrainy z nadzvychaynykh sytuatsii* [Official website of the State Service of Ukraine of Emergencies], available at: <http://www.mns.gov.ua> [in Ukrainian]
13. *Zhytlovi kodeks Ukrain'skoi SRSR (iz zminamy i dopovnennyamy)* [The housing code of the Ukrainian SSR (with changes and additions)], available at: <http://zakon2.rada.gov.ua> [in Ukrainian]
14. *Pro zatverdzhennya Poryadku formuvannya fondiv zhitla dlya tymchasovogo prozhyvannya ta Poryadku nadannya i korystuvannya zhytlovymy prymishchennyamy z fondiv zhytla dlya tymchasovogo prozhyvannya: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 31.03.2004 r. № 422* [On approval of the Procedure of housing funds formation for temporary residence and the order of the provision and

use of premises from funds of temporary residence: Order of Cabinet of Ministers dated 31.03.2004, No. 422], available at: <http://search.ligazakon.ua> [in Ukrainian]

15. *Pro osnovy natsional'noi bezpeky Ukrainy: zakon Ukrainy vid 19.06.2003 r. № 964-IV* [On National Security of Ukraine: Law of Ukraine dated 19.06.2003, No. 964-IV], available at: <http://zakon4.rada.gov.ua> [in Ukrainian]

Отримано 03.08.15

Белевский О.А., канд. филос. наук, старший консультант отдела социальной безопасности, Национальный институт стратегических исследований

ОСОБЕННОСТИ МЕХАНИЗМА ПРЕДОСТАВЛЕНИЯ ГОСУДАРСТВЕННОЙ ЖИЛИЩНОЙ ПОМОЩИ ВНУТРЕННЕ ПЕРЕМЕЩЕННЫМ ЛИЦАМ В УКРАИНЕ

На основе анализа отдельных нормативно-правовых актов и деятельности органов государственной власти рассмотрены особенности механизма предоставления государственной жилищной помощи внутренне перемещенным лицам. Сделан вывод о неэффективности нынешней модели решения их жилищных проблем, которая в условиях неразвитости в Украине рынка аренды жилья искусственно ограничивает срок предоставления жилищной помощи трудоспособным лицам (6 месяцев), создавая тем самым источник социального конфликта. Показано, что ключевыми элементами эффективной системы оказания государственной жилищной помощи внутренне перемещенным лицам должны быть пункты временного размещения и жилищный фонд временного проживания.

Ключевые слова: внутренне перемещенные лица, жилье, пункты временного размещения, жилищный фонд временного проживания, аренда жилья.

Belevsky O.A., PhD (Philosophy), senior consultant, department of social security, National Institute for Strategic Studies (Kyiv)

THE FEATURES OF THE PROVISION MECHANISM OF THE STATE HOUSING ASSISTANCE TO INTERNALLY DISPLACED PERSONS IN UKRAINE

Based on the analysis of particular legal acts and activities of public authorities, the features of the mechanism for state housing assistance to internally displaced persons (IDPs) are considered. The conclusion about ineffectiveness of the current model of housing assistance for IDPs is made. The Ukrainian legislation limits the provision of state housing assistance to working-aged persons for 6 months. In the context of a significant reduction in available jobs, reduced wages, high prices for rental housing is a prerequisite of acute social conflict within Ukrainian society. It is shown that the key elements of an effective system of providing government housing assistance to internally displaced persons should be centers for temporary accommodation and housing of temporary residence.

Keywords: internally displaced persons, housing, centers for temporary accommodation, housing of temporary residence, rented housing.